

УНИВЕРЗИТЕТ У НОВОМ САДУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

ЈЕЗИЦИ И КУЛТУРЕ У ВРЕМЕНУ И ПРОСТОРУ

IX/1

Тематски зборник

Нови Сад, 2020

JEZICI I KULTURE U VREMENU I PROSTORU IX /1
JEZICI I KULTURE U VREMENU I PROSTORU IX /1
LANGUES ET CULTURES DANS LE TEMPS ET DANS L'ESPACE IX /1
LANGUAGES AND CULTURES IN TIME AND SPACE IX /1
ЈАЗИКИ И КУЛТУРИ У ЧАСУ И ПРОСТОРУ IX /1
ЈАЗЫКИ И КУЛЬТУРЫ ВО ВРЕМЕНИ И ПРОСТРАНСТВЕ IX /1
JAZYKY A KULTÚRY V PRIESTORE A ČASE IX /1
LINGUE E CULTURE NEL TEMPO E NELLO SPAZIO IX /1
LENGUAS Y CULTURAS EN TIEMPO Y ESPACIO IX /1
LIMBI ȘI CULTURI ÎN TIMP ȘI SPAȚIU IX /1

Уредници	Проф. др Снежана Гудурић Проф. др Биљана Радић-Бојанић проф. др Предраг Мутавцић
Технички секретари	Слађана Стаменковић Јована Петровић
Издавач Суиздавач	УНИВЕРЗИТЕТ У НОВОМ САДУ, ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ Педагошко друштво Војводине, Нови Сад
За издавача За суиздавача	Проф. др Ивана Живанчевић Секеруш Сања Риста Попић
Академски одбор:	проф. др Твртко Прћић проф. др Владислава Гордић Петковић проф. др Едита Андрић проф. др Јасмина Татар Анђелић проф. др Јагода Гранић проф. др Октавија Неделку проф. др Давиде Астори проф. др Жан-Пол Мејер проф. др Михај Радан проф. др Виторио Дел`Аквила проф. др Ђорђета Раца проф. др Надежда Силашки проф. др Љубица Влаховић проф. др Игор Лакић проф. др Сабина Халупка Решетар проф. др Татјана Самарџија Грек проф. др Ксенија Шуловић проф. др Јелена Ајџановић проф. др Јасмина Дражић
Рецензенти:	проф. др Октавија Неделку, Универзитет у Букурешту, Румунија проф. др Мира Трајкова, Универзитет Св. Кирил и Методиј, Скопље, Северна Македонија проф. др Драган Коковић, Универзитет у Новом Саду, Србија

Нацрт корица

Mihai Badescu

ISBN 978-86-6065-614-0

У Зборнику су штампани изабрани радови изложени на конференцији *Језици и културе у времену и простору 9*, одржаној на Филозофском факултету у Новом Саду 16. новембра 2019. у оквиру истоименог Пројекта Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије бр. 178002, као и други радови који по својој тематици и квалитету одговарају профилу Зборника.

Рецензенти појединачних радова:

Ајџановић Јелена, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Алексић Јана, *Институт за књижевност и уметност у Београду, Србија*; Алексић Слађана, *Универзитет у Приштини, Србија*; Андрић Едита, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Антонић Ивана, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Ашић Тијана, *Универзитет у Крагујевцу, Србија*; Аукут Ксенија, *Univerzitet u Beogradu, Srbija*; Бабамова Ирина, *Универзитет Св. Кирил и Методиј у Скопљу, Северна Македонија*; Бабић Биљана, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Бечановић Николић Зорица, *Универзитет у Београду, Србија*; Vence Erika, *Univerzitet u Novom Sadu, Srbija*; Бјелаковић Исидора, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Блатешић Александра, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Бодрич Радмила, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Богдановић Весна, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Бошњаковић Жарко, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Vrdar Mario, *Sveučilište u Osijeku, Hrvatska*; Бугарски Ранко, *Универзитет у Београду, Србија*; Цакелјић Весна, *Универзитет у Београду, Србија*; Čengić Nermina, *Univerzitet u Sarajevu, Bosna i Hercegovina*; Ђирковић Миладиновић Ивана, *Универзитет у Крагујевцу, Србија*; Дабић Тијана, *Универзитет Синергија Бијељина, Република Српска, Босна и Херцеговина*; Деретић Ивана, *Универзитет у Београду, Србија*; Деспић Ђорђе, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Драгићевић Рајна, *Универзитет у Београду, Србија*; Драгин Гордана, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Драговић Кристина, *Академија пословних струковних студија у Београду, Србија*; Драшковић Бранкица, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Дражић Јасмина, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Ђерић Драгичевић Борјанка, *Универзитет Синергија Бијељина, Република Српска, Босна и Херцеговина*; Ђорђевић Јасмина, *Универзитет у Нишу, Србија*; Đorđević Leonard Ksenija, *Université Paul-Valéry Montpellier 3, France*; Ђурић Љиљана, *Универзитет у Београду, Србија*; Ђурић Жељко, *Универзитет у Београду, Србија*; Ђурин Татјана, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Ђуровић Татјана, *Универзитет у Београду, Србија*; Eccher Christian, *Univerzitet u Novom Sadu, Srbija*; Ераковић Борислава, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Филиповић Јелена, *Универзитет у Београду, Србија*; Филиповић Ковачевић Соња, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Глушац Татјана, *Универзитет Унион, Србија*; Гордић Петковић Владислава, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Грдинић Никола, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Грковић Мејџор Јасмина, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Гвозден Владимир, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Халупка Решетар Сабина, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Изгарјан Александра, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Јашовић Голуб, *Универзитет у Приштини, Србија*; Јовановић Ивона, *Универзитет Црне Горе, Црна Гора*; Јовановић Јелена, *Универзитет у Нишу, Србија*; Јовановић Романца, *Завод за уџбенике, Србија*; Каличанин Милена, *Универзитет у Нишу, Србија*; Карановић Владимир, *Универзитет у Београду, Србија*; Каравесовић Дејан, *Универзитет у Крагујевцу, Србија*; Кашић Зорка, *Универзитет у Београду, Србија*; Кавгић Александар, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Кнежевић Вишња, *Универзитет у Београду, Србија*; Коматина Предраг, *Византолошки институт САНУ, Србија*; Кример Габоровић Сања, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Лакић Игор, *Универзитет Црне Горе, Црна Гора*; Лазић Коњик Ивана, *Институт за српски језик САНУ, Србија*; Лазић Небојша, *Универзитет у Приштини, Србија*; Лончар Раичевић Александра, *Универзитет у Нишу, Србија*; Лопичић Весна, *Универзитет у Нишу, Србија*; Лубурић Цвијановић Аријана, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Марјановић Саша, *Универзитет у Београду, Србија*; Матић Маријана, *Универзитет у Крагујевцу, Србија*; Микетић Суботић Сања, *Универзитет у Приштини, Србија*; Микић Јовица, *Универзитет у Бањој Луци, Босна и Херцеговина*; Miklič Tjaša, *Univerza v Ljubljani, Slovenia*;

Миличевић Петровић Маја, *Универзитет у Београду, Србија*; Милић Мира, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Милинковић Снежана, *Универзитет у Београду, Србија*; Митровић Анђелка, *Универзитет у Београду, Србија*; Младеновић Радивоје, *Универзитет у Крагујевцу, Србија*; Модерц Саша, *Универзитет у Београду, Србија*; Муждека Нина, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Nedelcu Octavia, *Universitatatea din Bukuresti, România*; Нинковић Ненад, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Новаков Предраг, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Панић Кавгић Олга, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Пауновић Татјана, *Универзитет у Нишу, Србија*; Пауновић Зоран, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Пејовић Анђелка, *Универзитет у Београду, Србија*; Петровић Драгољуб, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Петровић Јелица, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Пижурца Мато, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Поповић Диана, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Поповић Драгана, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Поповић Људмила, *Универзитет у Београду, Србија*; Поповић Вирђинија, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Поповић Живко, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Požgaj Nadži Vesna, *Univerza v Ljubljani, Slovenija*; Пралица Дејан, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Прћић Твртко, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Продановић Станкић Диана, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Радан Михаи, *Западни универзитет у Темишвару, Румунија*; Радовановић Драгана, *Институт за српски језик САНУ / Филозофски факултет у Косовској Митровици, Универзитет у Приштини, Србија*; Ракић Бранко, *Универзитет у Београду, Србија*; Ристић Гордана, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Самарџија Татјана, *Универзитет у Београду, Србија*; Сикимић Биљана, *Балканолошки институт САНУ, Србија*; Силашки Надежда, *Универзитет у Београду, Србија*; Симовић Весна, *Универзитет у Нишу, Србија*; Соколовић Далибор, *Универзитет у Београду, Србија*; Станишић Вања, *Универзитет у Београду, Србија*; Станковић Бранимир, *Универзитет у Нишу, Србија*; Станковић Селена, *Универзитет у Нишу, Србија*; Станковић Станислав, *Филозофски факултет у Косовској Митровици, Универзитет у Приштини / Институт за српски језик САНУ, Србија*; Станојевић Веран, *Универзитет у Београду, Србија*; Стефановић Марија, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Степанов Страхинја, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Стикић Биљана, *Удружење професора француског језика, Србија*; Стипанчевић Ана, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Стојадиновић Милица, *Академија уметности у Новом Саду, Србија*; Стојановић Јасна, *Универзитет у Београду, Србија*; Стојановић Пантовић Бојана, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Стојичић Виолета, *Универзитет у Нишу, Србија*; Стојковски Борис, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Стокић Симончић Гордана, *Универзитет у Београду, Србија*; Stošić Dejan, *Université Toulouse Jean Jaurès, France*; Шотра Катунарић Татјана, *Универзитет у Београду, Србија*; Штасни Гордана, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Штрбац Гордана, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Шуловић Ксенија, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Танасић Сreto, *Институт за српски језик САНУ, Србија*; Tomka Beata, *PTE Univerzitet u Rečiji, Mađarska*; Топаловић Јагода, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Тривић Анета, *Универзитет у Крагујевцу, Србија*; Трубарац Матић Ђорђина, *Етнографски институт САНУ, Србија*; Uskatu Miljana-Radmila, *Zapadni univerzitet u Temišvaru, Rumunija*; Валчић Булић Тамара, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Валић Недељковић Дубравка, *Универзитет Црне Горе, Црна Гора*; Васић Вера, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Вилић Ивана, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Влаховић Љубица, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Војводић Дојчил, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Vrančić Frano, *Sveučilište u Zadru, Hrvatska*; Вучељ Нермин, *Универзитет у Нишу, Србија*; Вучо Јулијана, *Универзитет у Београду, Србија*; Зобеница Николина, *Универзитет у Новом Саду, Србија*; Звекић Душановић Душанка, *Универзитет у Новом Саду, Србија*.

ПРЕДГОВОР

Девети (двотомни) број тематског зборника *Језици и културе у времену и простору*, последњи у низу тематских зборника насталих у оквиру истоименог пројекта Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, доноси радове истраживача из региона Југоисточне Европе, окупљених око заједничких интересовања везаних за различите односе који се успостављају између појединих језика, између језика и културе у оквиру једне друштвене заједнице, али и између различитих језика и култура, како у времену и простору, тако и кроз време и простор.

У првом тому Зборника, у оквиру тематских поглавља *Језик, култура, традиција, Контрастивна анализа, Истраживање дискурса, Језик у медијском простору, Когнитивна лингвистика и Једнојезичка истраживања*, аутори се баве културно-језичком традицијом у оквиру једне или више језичких заједница, као и различитим видовима лингвистичких истраживања која у себи обједињују сложене граматичко-структурне и семантичко-прагматичке аспекте и међујезичке контакте.

Поглавље *Језик, култура, традиција* обједињује три рада чија је тематика усмерена ка српској културно-језичкој традицији која је свој одраз нашла у језичком изразу, а што је у великој мери допринело очувању српског културног и националног идентитета кроз време. Друго поглавље, *Контрастивна анализа*, обједињује осам радова посвећених контрастивној и компаративној анализи елемената мађарског, енглеског, француског, италијанског, албанског, русинског и српског језичког система.

У оквиру трећег поглавља насловљеног *Истраживање дискурса*, кроз осам радова анализирају се различити аспекти употребе језика у академском, политичком, уметничком, судском, новинарском као и свакодневном српском, руском, енглеском, немачком, и италијанском језику.

Кроз пет радова обједињених у четвртном поглављу под насловом *Језик у медијском простору* аутори истражују проблематику везану за форму и садржину објава у различитим типовима медијског изражавања, са посебним тежиштем на употреби интернета и друштвених мрежа у пласирању информација и обликовању јавног мњења.

Петом поглавље, *Когнитивна лингвистика*, обједињује пет радова, од којих су два посвећена когнитивним истраживањима унутар српског језика, један се бави метафором БРАКА у медијском дискурсу, а два су посвећена поређењима српског са шпанским, односно енглеским језиком са когнитивног аспекта.

Једнојезичка истраживања објединила су у седмом поглављу тринаест радова у којима се, са аспекта фонетике и фонологије, морфологије, дијалектологије, психолингвистике и историјске граматике обрађују теме везане за српски, француски и италијански језик.

Други том Зборника садржи пет поглавља – *Књижевне теме, Градуктолошке теме, Лексикографске теме, Методика наставе и Језичка политика*.

У *Књижевним темама*, кроз различите приступе анализи и поређењу књижевних дела, аутори се кроз осамнаест радова баве како теоријским аспектима књижевног израза, тако и вишестраним и вишеструким сагледавањима књижевног опуса или појединих дела аутора из различитих земаља и епоха. Кроз анализу књижевних дела сагледавају се различити језици (мађарски, српски, француски, румунски, немачки, кинески, италијански, енглески, шпански), епохе, филозофски правци, политички утицаји, унутрашње психолошке борбе личности, осветљавају се особене слике из живота појединих заједница, разматрају вечита људска питања о животу и смрти.

Традуктолошким темама посвећена су два рада, један истражује два српска превода песме са француског говорног подручја, а други се бави синхронизацијом анимираног филма са енглеског језика на српски.

У поглављу насловљеном *Лексикографске теме* обједињена су два рада, један који се односи на српско-румунски речник Радуа Флоре и други који припада области француске корпусне лингвистике.

Настави и образовању у ужем смислу посвећено је четврто поглавље насловљено *Методика наставе*, и у њему је сабрано четрнаест радова везаних за психолошко-педагошке аспекте наставе страног језика уопште, али и арапског, румунског, мађарског, енглеског, турског, шпанског, француског и немачког језика посебно. У приложеним радовима обрађују се опште наставне технике и стратегије, као и оне посебне које се односе на савладавање појединих језичких елемената попут изговора, граматике, усвајања лексике, на место културе и књижевности језика који се учи, као и на употребу информационих технологија у настави страних језика.

Поглавље *Језичка политика* заокружује девети по реду зборник *Језици и културе у времену и простору* и у њему се, кроз четири рада, дају резултати истраживања статуса мањинских, али и страних језика, као и школских система и државних уредби који дефинишу учење и употребу мањинског језика. Посебан акценат стављен је на питање чувања и подстицања двојезичности, али и на питање адаптације речи, посебно имена, са мањинског на већински језик.

Резултати истраживања објављени у овом, деветом по реду у низу тематских зборника *Језици и културе у времену и простору* доказују хипотезу постављену на самом почетку рада на истоименом пројекту – језик у свим својим аспектима, друштво, култура, традиција, књижевност и образовање истовремено су и стални и променљиви, и општи и специфични ентитети. Стални су и општи у том смислу што их проналазимо у сваком друштву, у сваком времену и на сваком простору. Истовремено, нужно су променљиви и специфични како у времену тако и у простору будући да сваки на свој начин подлежу законитостима природног развоја, друштвено-историјског прилагођавања и, што данас у време глобализације постаје сасвим очигледно, сталне борбе за опстанак.

Непрекидни пораст међујезичких и међукултурних контаката нужно доводи до појачаног преплитања и утицаја различитих језика и култура једних на друге, при чему је утицај енглеског језика, носиоца англофоне, на првом месту америчке културе, апсолутно доминантан. И други језици и културе, међутим, захваљујући на првом месту масовним медијима, успевају да пронађу како своје место у глобалном свету, тако и пут и начин да продру у друге заједнице нудећи им своје специфичне културне обрасце. У том новом глобалном (и глобалистичком) свету, посебно се истиче значај образовања и то оног које, чувајући посебне националне вредности, истовремено препознаје вредности и предности других образовних система те интегрише туђа позитивна искуства у свој.

И поред обиља тема и радова сабраних у овом Зборнику, општи закључак који се намеће на крају јесте да су сопствени језик и култура, али и језици и културе у контакту, практично неисцрпно истраживачко поље, управо зато што су међусобно и слични и различити, што су подложни променама у времену и простору и што управо они одређују цео наш живот и рад.

Надамо се да ће читаоци успети да пронађу ону танану али веома чврсту нит која повезује све радове сабране у Зборнику – тежњу да се уоче, објасне и сачувају индивидуалност и разноликост који у савременом свету треба да подстакну боље разумевање не само туђег, него и свог сопственог језичког и културног наслеђа. Стога *Језици и културе у времену и простору IX* настављају причу започету у првом и настављену у свим потоњим зборницима, причу о свеопштем језичком и културном прожимању које доприноси богаћењу сваког појединца вредностима оног другог, чувајући при томе језички и културни идентитет свакога од нас.

У Новом Саду, октобра 2020.

Снежана Гудурић
Биљана Радић-Бојанић
Предраг Мутавић

САДРЖАЈ

Предговор	5
I ЈЕЗИК, КУЛТУРА, ТРАДИЦИЈА	11
Тања Миросављевић, Лингвокултурни концепт неге и улепшавања тела у језичком сазнању призренских Срба	13
Сандра Савић, Називи занатлија у <i>Речнику говора Лужнице</i> Љубисава Ћирића.....	23
Биљана Савић – Бранкица Марковић, Ткачка лексика Стапара (код Сомбора).....	33
II КОНТРАСТИВНА АНАЛИЗА.....	47
Edita Andrić, Nijanse zelene boje u mađarskom i srpskom jeziku: jezičke i nejezičke paralele	49
Maurizio Barbi, L'anglicismo <i>teenager</i> e il neologismo <i>giovanissimo</i> : un forestierismo e una neosemia a confronto.....	61
Анђела Д. Васиљевић, Аргументативни маркер <i>certes</i> и његови еквиваленти у српском језику.....	71
Snežana Gudurić – Ljubicа Vlahović, <i>QUE</i> v.s <i>DA</i> OU Question sémantique vs question terminologique.....	85
Војана Јаковљјевић – Маја Марковић, Some properties of pauses in read speech in English and Serbian: initial experiments.....	95
Предраг Мутавџић - Мерима Кријеџи, О албанском оптативу и о могућностима његовог разумевања (преношења) на српски	107
Ružica Seder, Sur les propositions concessives partielles en français et en italien.....	121
Михајло Фејса, Еквиваленти енглеских глаголских конструкција са <i>would</i> и <i>should</i> у русинском језику.....	131
III ИСТРАЖИВАЊА ДИСКУРСА.....	143
Mirna Varga – Predrag Kovačević – Draženka Molnar, Establishing the Criteria for Building Comparable Corpora in Research on Academic Writing in L1 and L2 English.....	145
Светлана Здравковић – Слободан Јовичић, Промена квалитета вербалне експресије и психолошког стања у експерименту са активном имагинацијом	155
Vladimir Ž. Jovanović – Milica Radulović, The Pragmatic Implications of Certain Lexical Elements in English and Serbian Political Discourse.....	169
Almina Lisičić-Hedžić, Die Beziehung zwischen Sprache und Bild in den Presstexten Über die Plagiatsaffären Schavan und Guttenberg.....	187
Мирјана Матовић – Светлана Лазић, Социолингвистика и музика: Перспектива значења и комуницирања.....	199

ЈЕЛЕНА РЕДЛИ, Форензичко утврђивање двојног ауторства у писаном језику изјава и исказа осумњичених и сведока.....	209
РАДОСЛАВА ТРНАВАЦ, Сигнализација дискурских односа у новинском тексту на српском и руском језику.....	223
NEVENA SEKOVIĆ, Tekstualni, gramatički i semantički pristupi italijanskim diskursnim markerima.....	235
IV ЈЕЗИК У МЕДИЈСКОМ ПРОСТОРУ	249
ВЛАДИМИР БАРОВИЋ, Медијски системи терористичких организација Блиског истока.....	251
ЈАСМИНА ДРАЖИЋ – ЈЕЛЕНА АЛЦАНОВИЋ, Како данас разумемо <i>друштвене мреже</i> : метафоре дигиталног простора у српском језику.....	259
DARKO KOVAČEVIĆ, Aspects of Verbal Humour in Classical Music Internet Memes.....	269
SABINA HALUPKA-REŠETAR – GORDANA LALIĆ-KRSTIN – SANJA KRIMER- GABOROVIĆ, The Use of Hungarian on Social Media in Vojvodina.....	285
V КОГНИТИВНА ЛИНГВИСТИКА	301
SANJA KRIMER-GABOROVIĆ, Srpski nazivi za sekundarno-osnovne boje i njihove jezičko-poјmovne asociјacije.....	303
АЛЕКСАНДРА МАРКОВИЋ, О концептуализацији <i>језика</i> у српском језику.....	319
8 MLADEN ĆIRIĆ, Konceptualizacija VREMENA pomoću ontoloških metafora u srpskom i španskom jeziku.....	333
SONJA FILIPOVIĆ KOVAČEVIĆ, Elementi sličnosti i razlika između engleskog i srpskog jezika: iz perspektive teorije semantičkih okvira.....	347
NADEŽDA SILAŠKI – TATJANA ĐUROVIĆ, Exploring the scope and power of the <i>marriage</i> metaphor in media discourse.....	359
VI ЈЕДНОЈЕЗИЧКА ИСТРАЖИВАЊА	371
ЖАРКО БОШЊАКОВИЋ, Инвентар и дистрибуција прозодема у говору Баваништа.....	373
ДАНКА ВУЈАКЛИЈА, Из типологије реченичних структура са релативном клаузом у шумедијско-војвођанском дијалекту.....	387
ГОРДАНА ДРАГИН, Прозодијски систем српског говора поморишког села Велики Семпетар у Румунији.....	401
МАРИЈАНА ЂУКИЋ, Застареле фразеолошке јединице са адвербијалним значењем у српском језику.....	413
NINA ILIĆ, O prirodi glagola sa klitikom <i>se</i> – podaci iz studije usvajanja jezika.....	427
PREDRAG KOVAČEVIĆ, Layers of verbal structure in psych-verb nominalizations in Serbian.....	443
ТЈАНА КУКИЋ, Katafora i upotreba člana u italijanskom jeziku.....	455
PREDRAG NOVAKOV, Engleski stativni glagoli i neprogresivni/progresivni vid: pravila i izuzeci.....	465

САЊА ОГЊАНОВИЋ, Линеаризација клитике <i>се</i> у призренско-тимочким и банатским српским говорима	479
ТВРТКО ПРЋИЋ, Neologizacija srpskog jezika u punom cvatu: Jedno ponešto drukčije čitanje knjige <i>Srpske slivenice. monografija sa rečnikom</i> Ranka Bugarskog	489
ДРАГАНА РАДОВАНОВИЋ, Батањски говор у комплексу поморишке зоне	505
VERAN STANOJEVIĆ, O prospektivnom značenju francuskog perifrastičog futura	517
БОЈАНА ТОДИЋ САНКОВИЋ, Колебљивост форми са морфемом <i>-ов-</i> (<i>-ев-</i>) и без ње у множини двосложних именица прве врсте у српском језику	525

БИЈАНА САВИЋ – БРАНКИЦА МАРКОВИЋ

ТКАЧКА ЛЕКСИКА СТАПАРА (КОД СОМБОРА)*

У раду је представљена ткачка лексика Стапара, села у околини Сомбора. Грађа за овај рад прикупљена је на терену у разговору са четири старије информаторке – ткаље чувеног *стапарског ћилима*, који се налази на листи нематеријалних и културних добара Републике Србије. Лексичко-семантичком анализом обухваћено је шест семантичких поља: *Разбој и делови разбоја*, *Ткање и производи ткања*, *Радње у ткачкој радиности*, *Помагала у ткачкој радиности*, *Мере у ткачкој радиности* и *Nomina agentis*. У доба све веће глобализације губе се стари обичаји, традиција се све мање поштује, а занати изумиру. Значај овог рада огледа се у томе што се прикупљеном грађом настојала сачувати од заборавља лексика из области ткачке радиности у овом делу Војводине, с обзиром на то да је *стапарски ћилим* један од најпознатијих аутохтоних српских ћилима. Сачувати дијалекатску лексику која се односи на културно наслеђе српског народа није ништа мање значајно и вредно од очувања тог самог културног добра.

Кључне речи: српски језик, дијалектологија, ткачка лексика, Стапар, стапарски ћилим.

1. УВОД

Предмет овог рада је ткачка лексика Стапара, села у северозападном делу Бачке, смештеног око 13 км јужно од Сомбора. После протеривања Турака из Бачке, српско погранично становништво из села Бокченовић, Врањешево и Пригревица присилно је пресељено почетком шесте деценије XVIII века у данашњи Стапар, а њихова земља је додељена Немцима колонистима (Влаисављевић, 1978: 17–19). Још од тог времена Стапар представља компактну целину насељену Србима староседеоцима православне вероисповести. Према попису из 2011. године, ово село има 3.282 становника. Како у прошлости, тако и данас, Стапарци се углавном баве пољопривредом. Сточарство је током времена изгубило на значају, а земљорадња је и даље главна привредна грана. Занатске делатности су углавном замењене индустријском производњом. Нема више занатлија као што су: кломфери (клопмари), ужари, колари, плетачи, ковачи, бојације, опанчари, крупари, корпари, метлари, содари, сарачи и др.¹

Све до првих деценија XX века у српским сеоским домаћинствима Војводине жене су велики део потреба за текстилом подмиривале сопственим радом (Малуцков, 2003: 11). Ткачка радиност углавном се обављала као домаћа радиност, а не као организована занатска делатност. Основу текстилне производње у току укупног културног развоја у српском народу чинило је домаће ручно ткање (Идвореан-Стефановић, 2009: 5). Најпрепознатљивији производи ткања су *ћилими*. Они су „у најужем кругу симбола традиционалне културе српског народа, а народно ћилимарство се сматра једним од најплоднијих поља његовог уметничког израза” (Идвореан-Стефановић, 2009: 5). Међу најпознатијим аутохтоним српским ћилимима су *пиротски* и *стапарски ћилим*.

Стапарско ћилимарство је уписано на листу нематеријалног културног наслеђа Републике Србије под редним бројем 32.² Очување српске културне баштине одвија се кроз Центар за нематеријално културно наслеђе Србије, који је отворен у Етнографском музеју у Београду. Како

* Овај рад финансирао је Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије према Уговору број 451-03-68/2020-14/200174 који је склопљен са Институтом за српски језик САНУ.

¹ Подаци о занатима који су постојали у Стапару преузети су из Влаисављевић, 1978: 23–64.

² Податак преузет са сајта www.nkns.rs/cyr/popis-nkns/staparsko/tshilimarstvo-0.

је језик носилац културног наслеђа, нашим радом настојали смо да сачувамо од заборава ткачку лексику села Стапара и тако дамо свој скромни допринос очувању овог нематеријалног добра.

Говор Стапара припада бачким говорима шумадијско-војвођанског дијалекта, који су описани у монографији *Говор Госпођинаца у светлости бачких говора као целине* (в. Поповић, 1968).³ О војвођанским говорима своје погледе износи и: Александар Белић у неколико студија – *Дијалектологическа карта сербскога језика* (в. Белић, 1905), *О српским или хрватским дијалектима* (в. Белић, 1908) и *Штокавски дијалекат* (в. Белић, 1929), затим Милош Московљевић у раду *Дијалектолошка карта Војводине* (в. Московљевић, 1938) и Павле Ивић у књизи *Српски дијалекти и њихова класификација* (в. Ивић, 2009). Иван Поповић у својој монографији (1968: 7) истиче да „бачки говори, као говори војвођанског типа, показују све ове за Војводину важне црте: имају најновију акцентуацију, а познају и 'херцеговачке' облике деклинације (са наст. -ма у dat. instr. и loc. pl.) и неколико архаичних падежних облика у множини именица и заменица...” У војвођанским говорима замена јата најчешће је екавска, али се среће и знатан број икавизама. Када је реч о бачким говорима, Иван Поповић констатује (1968: 36–37) да постоје јасне разлике између *сомборске* (северозападни тип) и *шајкашке зоне* (југоисточни тип). Даље наводи да говор Стапара припада овом првом, северозападном типу, чије су неке од карактеристика: икавизми типа *сијати*, *гријати*, боље чување послеекцентатских дужина, облици презента типа *дадем*, *знадем*, *имадем*, редовна употреба предлога *сас* (према нашој грађи, употреба овог предлога регистрована је у облицима *с*, *са* и редовно – *со тим*) итд.

За потребе *Српског дијалектолошког атласа* проф. Драгољуб Петровић је у јуну 1978. године попунио упитник за пункт Стапар.

Ткачка терминологија је највише испитивана на терену херцеговачко-крајишког дијалекта, у радовима: *Биљешка о конопљи и лану у Лици и Крбави; Ткање на острву Лопуду* (в. Вулетић Вукасовић, 1899а, 1899б; 1909), *Јеменије и други прекривачи* (в. Зовко, 1915), *Терминологија ткања и обраде лана и конопље у селима Билогоре с напоменама о локалним говорима* (в. Шкрбина, 1979), *Из ткачке лексике Горње Драгачева и Ткачка лексика Драгачева* (в. Комадинић, 1986; 1992), *Из ткачке терминологије Великог Блашка код Бањалуке* (в. Савић, 2011) и *Ткачка лексика Бастаса* (в. Црњак, Козомара, 2018). Са простора призренско-тимочке дијалекатске области радови са овом тематиком су: *Лексика узгоја конопље и лана села Штитарца* (в. Богдановић, Првуловић, 1993), *Лексика прераде вуне и конопље у селу Горње Гаре* (в. Јанков, 2004) и *Ткачка лексика југоисточне Србије* (в. Марковић, 2006). О ткачкој терминологији са терена шумадијско-војвођанског дијалекта постоји само један прилог – *Ткачка терминологија села Скадра код Ваљева* (в. Ивковић, 2013). И то је један од разлога што смо одлучили да испитујемо ткачку лексику Стапара, чији говор припада шумадијско-војвођанском дијалекту.

Грађу смо забележили у Стапару у јулу 2019. године, попуњавањем *Упитника за прикупљање ткачке лексике* Јордане Марковић и снимањем на диктафон разговора са четири информаторке – ткаље, старости од 71 до 81 године. Разговор је вођен у Етно музеју чији су експонати, између осталих, и разбој, и ћилими.⁴ Акцентовану грађу груписали смо у шест семантичких поља. „Костур” ове класификације (поменутих шест семантичких поља) преузели смо из монографије *Ткачка лексика југоисточне Србије* Јордане Марковић. На основу предметно-логичких критеријума класификација и дефиниција одредница су даље разрађене и употпуњене, у складу са захтевима наше грађе, у чему нам је помогао и рад *Из ткачке терминологије Великог Блашка (код Бањалуке)* (в. Савић, 2011).

³ Аутор је за потребе овог свог истраживања обишао следеће пунктове у Бачкој: Госпођинце, Чурут, Шајкаш, Турију, Равно, Бегеч, Силбаш, Сивац, Стапар, Дериње, Сомбор, Александрово, Суботицу, Мартонош, Пачир и Мол. Поред бачких говора, у овим истраживањима И. Поповић је испитивао и сремске, банатске, буњевачке и шокачке говоре.

⁴ Информаторке из Стапара су ткаље: Смиљка Стајшић (рођ. 1938), Софија Цепанчић (рођ. 1940), Зорка Циврић (рођ. 1948) и Миланка Аперлић (рођ. 1947). Овим путем захваљујемо информаторкама и Јелени Милић, директорки Основне школе „Бранко Радичевић” у Стапару, на гостопримству, предусретљивости и лепој сарадњи.

2. ЛЕКСИЧКО-СЕМАНТИЧКА АНАЛИЗА

Прикупљена лексика разврстана је у следећих шест семантичких поља:

- 2.1. Разбој и делови разбоја
- 2.2. Ткање и производи ткања
- 2.3. Радње у ткачкој радиности
- 2.4. Помагала у ткачкој радиности
- 2.5. Мере у ткачкој радиности
- 2.6. Nomina agentis.

2.1. Разбој и делови разбоја

2.1.У прво семантичко поље сврстани су називи за разбој и делове разбоја.

2.1.1. Као општи назив направе за ткање јавља се лексема *разбој*, *разбој*.

2.1.2. За врсте разбоја релевантна су два критеријума: величина, односно ширина и материјал од којег је направљен. Критеријум хоризонтални/ вертикални за Стапар није релевантан, јер под појмом *разбој* подразумевају само хоризонтални, који је код њих једино у употреби.

2.1.2.1. Према величини, односно ширини разбој може бити *велики*/ *широки* и *мали*/ *уски*, *узани*. Ћилими су најчешће ткани у пару, на великом разбоју. Ћилимци, пешкири, торбе и седала за столице ткани су на малом разбоју.

2.1.2.2. Разбоји су прављени од дрвета: *од дуда*/ *дудовог дрвета*, *храста*, *трешњег*, *вишњег*, *драха*. Разбој се најчешће правио од дудовог дрвета, јер, како информаторка наводи, „*од багрема би се знало зацепити, а од дуда неће.*”

2.1.3. Овде су сврстани називи за делове разбоја.

2.1.3.1. Део разбоја на којем ткаља седи именује се једночланом или вишечланом лексемом – *даска*, *даска за седиште*.

2.1.3.2. Конструкцију чине и рамови са бочних страна разбоја.

2.1.3.2.1. Усправне странице рама у које се стављају предње и задње вратило називају се *стативе* и *стативце*.

2.1.3.2.2. Попречне странице рама именују се лексемама *распон(и)*, *споне*.

2.1.3.3. *Вучила* су дрвене дашчице са рупама, које држе брдило.

2.1.3.4. Основа се намотава на *задње*/ *друго вратило*, *велико вратило*, а оно што је изаткано на *предње*/ *прво вратило*.

2.1.3.5. Информаторке не праве дистинкцију при именовању дела којим се фиксирају вратила – предње и задње. У оба случаја употребљавају лексеме *зипњача* и *бабица*.

2.1.3.6. Део разбоја кроз који се провлаче нити основе именује се лексемом *брдо*.

2.1.3.7. Брда се разликују према густини и материјалу од којег су направљена.

2.1.3.7.1. За ткање памучног платна користи се *густо*, *ситно*/ *гушће*, *ситније брдо*, а за ткање дебље тканине и ћилима *ређе*/ *ређе брдо*.

2.1.3.7.2. Брда су прављена *од трске*.

2.1.3.8. Брдо чине *две трске* и *трскице*. Према речима информаторке: „*треба да имају другачку једну трску и другу трску дळे и онда се умотаже канџи и стави се једна танка трскица, па опет умотажеш, па друга...*”

2.1.3.9. Део разбоја у који се смешта брдо именује се лексемом *брдила*.

2.1.3.9.1. И горњи и доњи део брдила информаторке доживљавају као једну целину и именују том истом лексемом – *брдила*.

2.1.3.10. Лексема *нити* употребљава се за именовање дела разбоја који омогућава стварање зева.

2.1.3.11. Нити су најчешће израђиване од *п̀амука/ п̀амучне*, а могле су бити од *к̀онопљѐ* и од *к̀удељѐ*.

2.1.3.12. За део разбоја који лежи на земљи и који ткаља притиска ногом и тако повлачи нити користи се лексема *подложниџи*, а ређе се употребљава облик јединице *подложниџ*.

2.1.3.13. Број подложника зависи од величине, односно ширине разбоја: на широком разбоју их има *шѐст*, а на узаном *чѐтир (дв̀а и дв̀а)*.

2.1.3.14. Дрвени прут који се поставља на основи између задњег вратила и нити, ради стварања бољег зева, именује се лексемом *цѐтци*.

2.1.3.15. За кочиће који праве зев употребљавају се различити акценатски и фонетски ликови: *ск̀ошчићи*, *ск̀очкићи*, *ск̀очићи*.

2.1.3.16. Предмет ваљкастог облика на који се намотава пређа назива се *цѐв*.

2.1.3.17. *Ср̀дачка* је средишњи део који се провлачи кроз цев.

2.2. Ткање и производи ткања

2.2. Овим семантичким пољем обухваћени су називи за ткање и производе ткања.

2.2.1. За ткање је потребно припремити неопходан материјал.

2.2.1.1. Пре прераде материјали за ткање именују се лексемама: *к̀онопља*, *к̀удеља*, *в̀уна*, *п̀амук*, *л̀ан*.

2.2.1.2. Након прераде, од конопље, односно кудеље добија се *пређа*, а од вуне *стрѐка*. *П̀амук* и *л̀ан* информаторке нису саме припремале за ткање, него су их куповале.

2.2.1.3. Материјали за ткање су могли бити природне боје и офарбани.

2.2.1.3.1. Како се стрѐка добијала од вуне оваца различитих боја, тако су природне боје материјала за ткање биле: *бѐла*, *блѐдо с̀ива*, *т̀амно с̀ива*, *ц̀рна*.⁵

2.2.1.3.2. Материјали су након фарбања могли бити различитих боја: *свѐтло и з̀атворено б̀орд̀б*, *р̀ђа*, *ц̀рна зѐлена*, *ц̀рна зѐлена*, *ц̀рна*, *бѐла*, *бѐла*, *ж̀ута*, *зѐленѐ*, *љ̀убичаста*, *бр̀аон*, *бр̀аонска*, *др̀ап*, *тѐгет*, *т̀амнозелѐна*, *блѐда зѐлена*, *с̀ива*, *г̀ушиџија*, *л̀ишиџе зѐлена*, *л̀ила*, *л̀ихт* *јоргд̀вѐн*, *р̀озе* (ген.), *ц̀иџмет*, *ц̀иџла*, *к̀амена* и *нѐбо пл̀ава*.

2.2.1.4. Када је реч о броју нити, информаторке углавном користе вишечлане лексеме: *јѐдна стр̀ука*, *двѐ стр̀уке*, *тр̀и стр̀уке*. Забележена је и једна потврда лексеме *дв̀острукѐ*.

2.2.1.5. Према дебљини нити разликују се *дебѐла*, *дѐбљѐ* и *т̀анка*, *т̀ањѐ*. Како информаторка казује: „*Нѐко љма дѐбљѐ, нѐко т̀ањѐ стрѐку. Ймѐ ко прѐде стрѐку, а онда ако ф̀арбаши је, б̀уде нѐка, ај' рѐџимо, дебѐла стрѐка, дѐбљѐ д̀предена, а нѐка т̀ањѐ.*”

2.2.1.6. Избор материјала за ткање зависио је од њихове намене.

2.2.1.6.1. За основу су коришћени: *п̀амук* (за поњавице), *к̀удеља* (за ћилиме) и *в̀уна*.

2.2.1.6.2. За потку су употребљавани *в̀уна* и *п̀амук*.

2.2.2. Овде су наведени називи за нити ткања.

2.2.2.1. Као општи назив користе се лексеме: *ж̀иџа/ ж̀иџа*, *к̀онац*, *кр̀ајчић*, *кр̀ај*, *стр̀ука*.

2.2.2.1.1. Уздужне нити кроз које се проткива потка при ткању називају се *основа*.

2.2.2.1.2. *П̀отка* је назив за попречне нити које се уткивају у основу при ткању.

2.2.3. Основа намотана на вратило назива се *осн̀утак*.

2.2.4. Растојање између нити кроз које се провлачи потка именује се лексемом *зѐв*.

2.2.5. Зев може бити *д̀обар* и *л̀ош (м̀али)*.

2.2.6. Врсте ткања могу се класификовати према три критеријума: начину израде, материјалу и техници израде.

⁵ Овце црне, сиве или браон боје звале су се *ц̀иџаје*, *ц̀иџџе*.

2.2.6.1. Ткање се могло израђивати на два начина: *поњавички* и *ћилимски*. Поњавички се ткало углавном на памуку, и то тако што се четири-пет жица провлачило горе, а једна доле. Ћилимски се ткало тако да се једна жица провлачила горе, а једна доле.

2.2.6.2. Ткање је добијало назив према материјалу који је коришћен за његову израду: *памучно*, *вунено* и *ланено платно*.

2.2.6.3. Према техници израде постоји ткање *на прсти*, *рукама*/ *ручно*/ *на руку*, затим ткање *чунком*/ *на чунак*/ *помоћу чуника* и ткање *на даску*. Избор технике ткања зависио је од производа који се ткао и од мустри (шара). Рукама су прављене ситније шаре, чунком су ткане широке, веће површине које је тешко дохватити рукама, а поњавице на даску. Информаторка казује: „*За поњавице...тб је на даску. Кад се уведе, онда се с оне стране нићи уведе даска и онда прико тѐ даскѐ, рѐцимо, двѐ-три жѐице гѐре, дѐле једна и тако кад дѐиш да прѐмолиш, онда завѐнеш.*”

2.2.7. Ткањем се добијају многобројни производи.

2.2.7.1. Њихова намена је различита. Коришћени су за прекривање кревета, столова, подова, за прављење одеће и за другу практичну или декоративну употребу.

2.2.7.1.1. Ћилим је имао разнолику употребу. Највише се користио за прекривање кревета. На под се ћилим у ранија времена ретко стављао, јер је сматран сувише вредним и скупим да би се по њему газило. Како информаторка казује: „*Тб је био крѐвѐв нѐсѐ да се гѐзи. Мѐгло се купити јутро земљѐ за нѐр ћилимова.*” Ћилим је имао значајну улогу у обредно-обичајној пракси Стапараца. Био је саставни део девојачког штафира, даровао се куму на свадби, а полагао се и „*у кустѐрницу/ кодѐрницу*” испод сандука покојника. Овај погребни обичај сачувао се и до данас. Поред ћилима, за кревет су ткани *поњавица*, *чѐршаф*, *пѐрине*.

2.2.7.1.2. На зиду поред кревета био је *дѐвѐрник*. То је ћилим који је имао различите мустре, најчешће са ликовима животиња, и служио је да штити зид. Дуварници су се на зид качили на клинове или су били постављани у дрвене рамове који су се прислањали уза зид кревета.

2.2.7.1.3. На под се није простирао само ћилим него и *ћилимац*, *крпаре* и *стазе*. Ћилимац је ткан од вуне, али са мање шара него ћилим због своје практичне употребе (стављао се на седишта фијакера и на коња, испод седла).

2.2.7.1.4. Ћилим је коришћен и као столњак, а у каснија времена и као надстолњак, који је служио као украс на кудељном столњаку.

2.2.7.1.5. За столице су се ткале *сѐдалице*, *комѐдићи*, а за седишта на колима и фијакерима *покрѐвци*. Покровци су се ткали од кудеље.

2.2.7.1.6. Материјал за одећу наше информаторке нису ткале. Само се најстарија од њих сећа да је њена мајка ткала сину *одѐло*.

2.2.7.1.7. Поред наведених, за практичну или декоративну употребу ткали су се и: *торба*, *пешиќири кудѐњни/ кудѐњни*, *памучни пешиќирићи*, *куѐварица*, (за *чѐишаљ*), *куѐхињске крѐпе*, *јастучићи*.

2.2.8. Према нашој грађи, ћилим је најзначајнији производ ткања, те је издвојен у посебно семантичко потпоље. Општи назив за прекривач настао ћилимским ткањем јесте *ћилим*.

2.2.9. Ћилим има своје делове.

2.2.9.1. Главна боја, која представља подлогу на ћилиму, именује се двома лексемама *грѐнт* и *неѐбо*.

2.2.9.2. Део ћилима на којем се налази централни мотив назива се *неѐбо*. Ћилим који има два централна мотива назива се *ћилим са двѐ неѐба*.

2.2.9.3. Део уз ивице ћилима именује се једном лексемом, потврђеном у два акценатска лика: *окрѐјница*, *окрѐјница*.

2.2.9.4. Линија где се спајају две половине ћилима назива се *сѐстав*, *сѐставак*.

2.2.9.5. Неки ћилими су имали и ресе, које се у Стапару именују лексемом *фрѐнциле/ фрѐнциле*.

2.2.9.6. *Пѐруб* је назив за порубљену ивицу ћилима.

2.2.9.7. Ако би се нити током ткања покидале, везиване су у чвџр.

2.2.9.8. Остаци основе који на крају отпадно зову се *ўрезниџи* и *крајевеи*.

2.2.10. Стране ћилима су: ужа, шира, горња и доња.

2.2.10.1. Ужа страна ћилима именује се лексемом *чџло*.

2.2.10.2. За ширу страну ћилима користи се вишечлана лексема *бџчна страна*.

2.2.10.3. Стапарски ћилим нема лице и наличје, већ је исти са обе стране, односно, према речима информаторки, има два лица.

2.2.11. Разликује се више врста ћилима према њиховим мустрама (шарама) и према броју делова од којих су сачињени.

2.2.11.1. Ћилим може бити изаткан изједна (из једног дела) и то је *цџо*, *цџели ћилим*, или *из два дџела*.

2.2.11.1.1. Код ћилима из два дела, један део, односно једна његова половина назива се *пџла*, *пџлак*.

2.2.11.2. Према мустрама (шарама) разликује се пет врста ћилима: *старџвџнски/са венчићима*; *с(а) венџи(има)/на венџе*; *с(а) куџија/са куџијама*; *с ћџикови/с ћџиковима* и *пиџротски*. Најстарији ћилими су *старовенски/са венчићима*, за које су карактеристичне ситне руже, а венџи када их имају су мали. Како информаторка наводи: „*на средџни нџмџ нџит*, а *џва мџла ўзана џмџ рџђено тџ такџ.. сџмо сџтне рџџиџе бџдџ..*” Ћилими *са венџима/на венџе* имају крупније руже и венџе. Ћилими *са куџија/са куџијама* околу имају мале правоугаонике или квадрате у којима су руже. Те геометријске облике ткаље називају куџије или куџиџе. У новија времена Стапарке су почеле да ткају и *пиџротске ћилиме*. Ове ћилиме одликују другачије шаре (углавном геометријске, а и руже су другачијег облика од стапарских).

2.2.12. Као општи назив за мотив на ткању користе се лексеме *шџара*, *мџстра*, *мџстриџа*, *мџтџв*.

2.2.13. Постоји више врста мотива. Класификовали смо их у три групе.

2.2.13.1. Мотиви из биљног света су: *рџџа*, *рџџиџа*, *љубичиџа* и *лџиџе*.

2.2.13.2. Мотиви из животињског света су: *фџџџн*, *папџџџ*, *пџун* (мн. *пџуни*), *пџс*, *вџк*, *лџв* и *лџвиџа*.

2.2.13.3. Геометријски мотиви именују се лексемама: *куџије*, *куџиџе*, *пруџе*, *штрафџте*, *риџиде* и *кџџке*, *кџџиџе*. Рипиде и коџке су карактеристичне за пиџротски ћилим.

2.2.13.4. Као украс на практичним и декоративним производима ткања (кухињске крпе, пешкири и сл.) ткане су *зџтке* (ном. јд. *зџтка*). *Зџтка* је ред у једној боји на крајевима ткањине.

2.3. Радње у ткачкој радиности

2.3. У ово семантичко поље сврстани су називи за радње у ткачкој радиности.

2.3.1. Вуна се мора припремити да би се могла даље користити за ткање.

2.3.1.1. Скидање вуне са оваца назива се *шиџишање*, од глагола *шиџишати* (несвр.). Забележили смо и облик сврш. вида *ошиџишати*.

2.3.1.2. Скидање прџавштине са вуне именује се лексемом *прање* (3. л. јд. презента *пџрџе*; свр. *опџрџе*).

2.3.1.3. Чистити вуну код мајстора (машински) каже се *рџдити*.

2.3.1.4. Радња рашчешљавања вуне назива се *чџешљање*. Вуна се *грџбџе*, *чџешља* помоћу грџбена и тако се добија *ўрџђена* и *џиџчешља*на *вџна*.

2.3.1.5. Лексема *прџдџење* користи се за именовање радње прављења нити (жице) од очешљане вуне. Потврђени су и глаголски облици: 3. л. јд. презента *прџде* несвр., *испрџде* свр. и р. гл. прид. ж. р. *прџла*, *прџла*.

2.3.1.6. Глагол *упрѣдати* користи се да означи радњу – састављати две нити (жице) предењем. Забележене су и гл. именице *упрѣдање* и *припрѣдање*.

2.3.1.6.1. Информаторка каже: „*припрѣдам* (на једно клупче)”, када удвостручава, утростручава нити при мотању.

2.3.1.7. За супротну радњу, растављања двеју нити, забележен је глагол *распрѣдати*.

2.3.1.8. Лексемом *мотање* именује се радња намотавања нити на клупче, од глагола *мотати* (3. л. јд. презента *мота̄*, 3. л. мн. презента *мота̄ду*). Забележен је и гл. облик *присмота̄м*.

2.3.1.9. За супротну радњу, одмотавања нити са клупчета, 3. л. јд. презента гласи *одмота̄је*.

2.3.1.10. Бојити испредену вуну (стреку) каже се *фѣрбати* (свр. *офѣрбати*).

2.3.1.11. Глагол *бѣлити* користи се да означи радњу избељивања испрдене вуне (стреке). Забележена је и глаголска именица *бѣљење*.

2.3.2. *Кдонопља*, коју Стапарке готово редовно именују лексемом *кудеља*, пре употребе се чистила од отпада. Како информаторка наводи: „*сò тѣм се кудеља чѣиљала, пòздер се тѣро из кудеље и онда кудеља остане чѣста.*” Отпад од кудеље звао се *пòздер*, *отпад*, *отпа̄д*. Очишћена кудеља, која се користи за припремање основе најпре се *опрѣде*, а затим *припрѣда*.

2.3.3. Процесу ткања претходи и припремање нити.

2.3.3.1. Правити и направити *нѣти* именује се лексемама *нѣтити* (несвр.) и *на̀нѣтити* (свр.). Глаголска именица гласи *нѣћење*.

2.3.4. Након припремања вуне и нити, припрема се и основа.

2.3.4.1. *Сно̀ват(и)*, *оснѣват(и)* значи правити основу (3. л. јд. презента *снѣје*). Направити основу каже се *на̀сно̀вати* (3. л. мн. презента *на̀снѣју*). Забележен је и облик 2. л. јд. презента *оснѣи*.

2.3.4.2. Када се провлаче нѣти основе кроз нѣти и брдо, каже се *увòдити основу*, *увòдѣи у нѣте*, *увòдѣи у брдо* и *у нѣте*.

2.3.4.3. Лексемом *навѣјање* именује се радња намотавања основе на вратило. Инфинитив гласи *навѣјати*. У истом значењу регистрован је и облик 3. л. јд. презента *намòтаје*.

2.3.4.4. Када се прескочи нека од нити у нѣтима, информаторке кажу *прòпустиши* и *прѣскочиши*.

2.3.5. Велики разбој је заузимао много места, па је током периода када није ткано стојао расклопљен. Склопљени разбој је пре почетка ткања требало *умерити*, односно пронаћи средину и стегнути, тако да оба дела (краја) буду једнаке дужине. Информаторка каже: „*умеримо рáзбој*”.

2.3.6. Након припрема, почиње и сам процес ткања, који је сложен из више радњи.

2.3.6.1. За радњу започињања ткања нисмо забележили једночлану лексему, него описну конструкцију *пòчѣти тка̄ти*.

2.3.6.2. Глаголима *откати* и *ѣскати* означава се супротна радња – завршити ткање (1. л. мн. презента *отка̀мо*, р. гл. прид. ж. р. *откала* и *ѣскала*).

2.3.6.3. Глагол *тка̄ти* у 1. л. јд. презента гласи *тка̄м*.

2.3.6.4. Глагол *откати* у 1. л. јд. презента гласи *отка̄м*.

2.3.6.5. Нит при ткању провлачиш, односно *прòмѣаши*, од глагола *промѣати*.

2.3.6.6. Ткаље морају да броје жице и та радња се зове *брòјање*, од глагола *брòјати* (несвр.). Забележили смо и облик свршеног вида *одбрòјати*.

2.3.6.7. Смањивати/ повећавати број жица при прављењу мотива (шаре) каже се *ѣзмицати* (3. л. јд. презента *ѣзмичѣ*, *ѣзмиче*), односно *умицати* (2. л. јд. императива *умичи!*).

2.3.6.8. Када се ткање набија брдом, оно се *са̀бѣја*.

2.3.6.9. Радња попуштања основе током ткања именује се лексемом *пòвраћање*, од глагола *повра̀тит(и)*.

2.3.6.10. Ткаља по завршетку ткања остатке основе (*с*)*вѣже* (1. л. мн. презента *вѣжемо*), *пòвѣже*.

2.3.6.11. Ивице ткане тканине морају се обрадити, тј. порубити. У овом значењу забележени су гл. облици *пору́би, за́рубимо*.

2.3.6.12. За ткани предмет који почне да са расткива на крајевима информаторке кажу *о́снѝва се, о́пада*.

2.4. Помагала у ткачкој радиности

2.4. Следеће семантичко поље окупља називе за помагала у ткачкој радиности.

2.4.1. Вуна се чешљала ручно и машински.

2.4.1.1. Справа са зупцима којом се ручно *грѣбѣ, чѣшља̄* вуна назива се *грѣбен"*.

2.4.1.1.1. Делови гребена су *да̀ска* и *зупци*.

2.4.1.2. За машинско чешљање вуне користила се направа која се именује описном конструкцијом – *маши́на за чѣшља̄ње ву́не*.

2.4.2. Глагол *влачити* (претварати очешљану вуну у ваљкасту форму) информаторкама није познат. Вуна је ношена код мајстора који су машински припремали вуну за даљу употребу. Један мајстор је вуну редио, чистио, а други (штрикер) испредао је готову нит (стреку).

2.4.3. За предење вуне коришћени су *прѣслица* и *врѣно*. Лексемом *преслица* у Стапару се не именује једноставна дрвена направа за предење вуне. Преслица је за стапарске ткаље назив за коловрат, тј. преслицу за предење на точак, који се покреће ногом. На таквој преслици стајало је врѣно.

2.4.3.1. Нису ни све преслице исте. Све имају точак. Неке од њих имају *зубе*, односно *квѣчке* направљене *о̀ дрѣта*, тј. од жице.

2.4.4. За мотање вуне користило се неколико справа. Опредена вуна са врѣна се мота („измотава“) на *мотѣвило*. Мотовило је назив за дрвену направу у облику штапа са попречном дрвеном шипком на једном крају и раклама на другом. *Вѣто, вѣто, вѣтлић* су називи за направу, која може бити у виду једног или два осовином спојена крста и која служи за мотање вуне (стреке) са мотовила у клупко. *Чѣкрк* је направа за намотавање вуне (стреке) на цев.

2.4.4.1. Делови чекрка су *чѣтир нѣге, тѣчак* и *шипка*.

2.4.4.2. Вито чине *чѣт(и)ри нѣге* и *кѣчић*. Четири ноге су четири дрвена штапа која се окрећу око осовине, тј. кочића.

2.4.5. Направа на којој се млађењем одваја дрвенкасти део конопље од нити именује се лексемом *стѣпа*.

2.4.5.1. Делови ступе су *чѣтир нѣге* и *три да̀ске*.

2.4.6. За припремање основе за ткање (за сновање) укуцавало се *кѣље* у земљу или *клин* у зид.

2.4.7. За прављење нити користила се *да̀шчица за нићење, да̀ска на коју се мѣта*.

2.4.8. За провлачење нити кроз брдо служила је *ѝгла за чѣрапе/ ѝгла за штрижање/ ѝгла што се штрижају чѣрапе*.

2.4.9. Као помагала при ткању користиле су се различите направе.

2.4.9.1. Покретни део разбоја, направа од тврдог дрвета у облику чуна, у који се умеће цев на коју је намотана стрека назива се *чу̀нак*.

2.4.9.1.1. На средини чунка налази се *та̀нка жи́чица*, односно *та̀нко дрѣво*, на које се ставља цев.

2.4.9.2. Помагало које је служило као мера за ширину материјала било је *жи́ца дебе́ла*, која је служила и за одржавање ширине изатканог.

2.4.9.3. *Чу́ка* се користила за равнање и затезање основе при ткању. *Чука* је окруњени клип кукуруза.

2.4.10. *Еклова̀чица* је служила за прављење реса (фронцли). *Екловачица* је игла за хеклање.

2.5. Мере у ткачкој радиности

2.5. У ово семантичко поље сврстани су називи за мере у ткачкој радиности.

2.5.1. Мера за дужину основе је *метар*. Ова лексема регистрована је у различитим акценатским и два фонетска лика: *мѐтар*, *мѣтар*, *мѐтер*, *мѣтар*. Поред ове лексеме, употребљава се и *сантиметар*.

2.5.2. Мера за ширину основе именована је двома лексемама: *жѣца* и *коѣкица*. Коцкицу су чиниле две жице. Информаторка наводи да се ширина основе „*мѣрила по жѣцама*”.

2.5.3. Мали смотуљак материјала за ткање намотан на делу шаке (на три прста) назива се *гѣшица*, *гѣшица* и користи се при изради шара.

2.5.4. Материјал за ткање намотан у виду лопте назива се *клѣпче*.

2.5.5. Лексемом *руно* означава се количина ошишане вуне од једне овце.

2.5.6. Количина вуне која се ставља на преслицу да се преде назива се *смѣтак*.

2.5.7. Лексемом *кѣло* именује се мера за количину упредене вуне (стреке).

2.5.8. Количина испредене вуне (стреке) која може да стане на једно вретено „измотава се” на мотовило. Та количина након скидања са мотовила назива се *кѣмѣд* (стреке).

2.6. Nomina agentis

2.6. Ово семантичко поље окупља називе за вршиоце радњи (*nomina agentis*) који су у вези са ткањем.

2.6.1. Жена која тка назива се *ткаља*, *ткаља*.

2.6.2. Лексемом *прѣља*, мотивисаном глаголом *прести*, означава се жена која преде, односно која предењем прави нѣт (жицу) од очешљане вуне.

2.6.3. Именицом *фарбѣр* (ген. *фарбѣра*) означава се занатлија који се бави бојењем материјала за ткање и тканина.

2.6.4. Занатлија који је машински производио (испредио) стреку од вуне звао се *штрикер*.

2.6.5. За *мајстора што је рѣдио (чѣстио) вѣну* прибележили смо само ову описну конструкцију, а не и *nomina agentis*.

Забележили смо и једну интересантну појединост, која се не може сврстати ни у једно од поменутих шест семантичких поља. Онај ко би долазио код ткаље поздрављао би је речима: „*Спѣт ткаља!*”, а отпоздрав је гласио: „*Фѣла лѣно*”.⁶ Овај поздрав забележен је и у Вуковом *Рјечнику* из 1818. године, где пише: „Спѣти (с педи (?), т. ј. да буде зијев велики), обичај је по Бачкој рећи кад се уђе жени ѣе тка” (Караѣић, 1818: 783). У *Рјечник* из 1852. године Вук уноси измену и уместо „ѣе тка”, пише „гдје снује” (Караѣић, 1852: 702). Наша информаторка не зна значење овог поздрава, али истиче да се он користио приликом уласка у просторију у којој ткаља *тка*.⁷

3. ЗАКЉУЧАК

У раду је представљена и анализирана ткачка лексика Стапара (код Сомбора). Прикупљена је богата лексичка грађа, која је класификована у шест семантичких поља (*Разбој и делови разбоја*, *Ткање и производи ткања*, *Радње у ткачкој радиности*, *Помагала у ткачкој радиности*, *Мере у ткачкој радиности* и *Nomina agentis*). Лексичко-семантичка анализа је показала да су лексички најбогатија семантичка поља *Ткање и производи ткања* и *Разбој и делови разбоја*, а знатно

⁶ Овај податак добили смо само од најстарије информаторке Смиљке Стајшић.

⁷ У другим (у Уводу поменутих) радовима који се баве овом терминологијом овакав поздрав није забележен, него се ткаљи редовно жели велики зев, што је често пропраћено и гестовима (дизањем ноге или ширењем руку). (Уп.: Комадинић, 1992: 69; Јанков, 2004: 360; Марковић, 2006: 30; Савић, 2011: 144; Црњак, Козомара, 2018: 134.)

Ћилим квалитетан трѣба да бѹдѣ добро урађен, а зависї шара како кѹ воли. Мѹра да бѹдѣ добро ѡпредено, добро спроведѣно, мѹра да бѹдѣ једнако затѣгнуто... Ја имам и са венци и са кѹтија и пиротски. Имам и један старѡвѣнски кѹји је мѹја маги ткала кад сам ја дѣте била. Старѡвѣнски, рѣцимо, ѡвѹ је сад ѡвде чїсто и ѡнда на средини нѣма ништ, а ѡва мала ѹзана има рађено тѹ такѹ исто са стрѣком само ситне рѹжице бѹду... Са кѹтија, кѹтиј"це има ѡколо и ѹ_њима рѹжице... Ѳвѹ је са венцима. Има чѣтири бѹје у рѹжама. Има рѹза, бѹрдѹ, црвенѹ, жѹта, ѡво су бѹрдѡвске. Тѹ је тај пиротски што сам показала. Ѳн је бѣѹ, бѣѹ је грѹнт. Рѣцимо, ѡвѹ је драп грѹнт, а ѡно, ѹ_томе је бѣли сав, пиротски. Ѳн је бѣли, бѣли грѹнт и свѣ је бѣло. Тѹ је ѡкрајница, тѹ смо звали ѡкрајница. Све зависї како кѹ ѡће. Рѣцимо, тај је затворено драп, а нѣко има свѣтлїјѣ драп. Ако је бѣли, ѡнда тек мало бѹдѣ кремкасто, ѡколо тѹ. Ѳвде је ѡколо зелена, само су ѡво у бѹји, да се видї шара, ставили драп, да би се видѣла шара. Тѹ је рѹжа, стапарска рѹжа.

(Смиљка Стајшић, 1938)

О мотивима (шарама)

С ѡшковима, ништа, сам има ѡвако ѡшак тѹ прѣграђен и исто рѹже у ѡшку... Мислим да су најпознатијѹ ти с венцима, па ѡнда с кѹтијама, ѡшковима, рипидама било ѡно нѣкад. Пиротски, ѡни се зѹвѹ пиротски, али су се и кѹд_нас ткали. Једнѹ пиротски нїсу цвѣтнї. Сви наши су цвѣтнї. Сви наши су цвѣтнї, стапарски... Грѹнт је цѣо прѹстор на ћилиму једнѣ бѹје. Нѣбо је средина ћилима, а грѹнт је ѡснова, бѹја ћилима.

(Миланка Аперлић, 1947)

О поњавичком и ћилимском раду

Ѳвѹ је поњавички рађено, ѡвѹ није ћилимски рађено. Виш те штрафте што има. Тѹ је на памуку. Имѹ спроведѣна, кад се ѡснѹјѣ, ѡнда имѹ даска спроведѣна с ѡне стране брѣда и кад ѡћеш да прѹмолиш памук, онда мѹраш даску да подигнеш, ѡнда једна иде жїца гѹре, а три-чѣтир дѹле, за ѡвѹ једну трачицу. Једна дѹле, ѡнда чѣтир жїчице гѹре... И ѡнда излазѣ ти рѣдови. Ћилим – на ѡснови се радї, идѣ жїца гѹре, жїца дѹле, равнѹ бѹдѣ, нѣма таке рѣдиће. Ѳвѹ је сам с наличја, тѹ је ѡднатрашкѣ изглѣдѹ. Тѹ је поњавички рад. А ћилим, рѣцимо, кад раде, ѡн је и ѡвдѹд и ѡвдѹд исти.

(Смиљка Стајшић, 1938)

О дуварнику

Дуварник, тѹ је прѹстїрка на зид, поред крѣвета. Тѹ је било поред крѣвѣта и тѹ је било уѡквїрено. Мама је мѹја ткала – лав и лавица... Тѹ није било у свїм сѹбама. Тѹ је било у једнѹ сѹби, где је било двѹ крѣвета, стѹ на средини, стѹлице. И сад, ѹ_тим крѣветима се спавало, да није близу зида кад се наслонї, да није хладно.

О штрикеру

Прво се ѡвце ошишају па се вѹна перѣ. Ѳнда ѡна кад је ѡперѣ, ѡнда ѡна њѹ пошїрї да се сѹшї... Тѹ смо нѹсили у Сѹмбор кѹд_тѹг штрикера. Такѹ смо га звали и тамо мѣњали [вуну за стрѣку]. Али је и_тѹ било, кѹд_тѹг штрикера је била та, звана, стрѣка прљава, па је тѹ трѣбало прѣти... Тѹ није било прѣдено како је мама прѣла на прѣслицу, него прѹђѣ крѹз_тѹ њїховѹ машину. Тѹ док се испрѣде, тѹ је било масно и тѹ је трѣбало све ѡпрати, да би се мѹгло фѣрбати и да би била та стрѣка чїста.

О мотовилу, клупчету и гушици

Мѹтѹвило слѹжї да се мѹта кад жѣне, рѣцимо, прѣдѹ и ѡпрѣдѹ на, ѡнѹј, на вретѣно што се ѡпрѣде и ѡнда кад бѹдѣ вретѣно пуно, ѡнда трѣба да се тѹ измѹта са вретѣна. Ѳнда се ѹзмѣ и мѹта се на тѹ мѹтѹвило и бѹдѣ кѹмад. Да вам покѹжем, мѹта се гѹре-дѹле и бѹдѣ кѹмад стрѣке, зато да би се мѹгло ѡпрати. Јел нѣ_може се на клупчету ѡпрати и прљава је кад се ѡперѣ. Већ се на_тѹ мѹта кѹмад. Ѳнда кѹмад зависї каква бѹја трѣба

да се ф̄арба, м̄ор̄а да се о̄ф̄арб̄а, па о̄нда се м̄от̄а на кл̄упче или на о̄ве г̄ушице. Кл̄упче се м̄от̄а о̄кр̄угло, кл̄упкасто, а г̄ушица је м̄ала, м̄от̄а се с̄амо на три пр̄ста и о̄нда да се л̄акш̄е са њ̄оме пр̄ом̄аљ̄а.

О фронцлама

Їмала н̄еки к̄арт̄он, и т̄о нам̄от̄а, и о̄нда одс̄ече ј̄едну стр̄ану, и еклов̄ачицу, па пр̄омол̄и кроз крај̄ њ̄илима, па пров̄уче, т̄о изв̄уче, и так̄о ј̄едно поред др̄уг̄ог. И о̄нда т̄о у бојама, н̄екад је ј̄еднако, а н̄екад је ст̄ављала виш̄е – црв̄ено, па жӯто, па пла̄во, па какв̄е је боје о̄стало од њ̄илима. Р̄етко смо ст̄ављали фр̄онцле на њ̄илиме. Р̄аније се ст̄ављало.

(Миланка Аперлић, 1947)

О њилимцу

Ј̄есу_л т̄о њ̄илимци ил њ̄илимови? Килим је ако је из̄једна. Ако је ш̄ироки р̄азбој, о̄нда су т̄о њ̄илими, а ако се на м̄али р̄азбој тк̄ају њ̄илимски, т̄о су о̄нда њ̄илимци. О̄ни се с̄аставе на сред̄ини, два ј̄еднака се с̄астав̄е на сред̄ини и ч̄ин̄е ј̄едан њ̄илим у целини о̄нда. Д̄а. Е т̄о је њ̄илимац, с̄астаљен_ј̄е...Две половине се с̄астав̄е и о̄нда ч̄ин̄е ј̄едну целину.

О лепоти њилима

Св̄аки њ̄илим им̄а своју леп̄оту. Па да вам каж̄ем њ̄скрено, њ̄илими с̄ в̄енци, они им̄ају б̄ео гр̄унт, б̄ели гр̄унт, о̄ни, те р̄уже г̄оворе њ̄_т̄ог б̄елог гр̄унта. А о̄во је таман гр̄унт и т̄е боје су тамне и не одгов̄арају так̄о. Б̄ели њ̄илими су л̄епи. Б̄ело, б̄ела в̄уна.

О бабици

Бабица, о̄на др̄жи бр̄до да се не разм̄отаје. Кад се д̄овб̄љно нам̄от̄а, о̄нда кад о̄ћеш да, о̄вај, да пӯст̄иш о̄снову д̄оле, је л, о̄нда из̄вадиш т̄у баб̄"цу, па полако врати́ло спӯст̄иш. О̄во по̄пуш̄таш, а о̄во зат̄ежеш. Св̄ако врати́ло им̄а р̄упе и о̄вд̄уд и о̄вд̄уд. Тако ко̀лко тр̄еба то̀лко се о̄пуст̄и и ст̄ав̄и о̄п̄ет у р̄упу, бабица у р̄упу.

(Софија Цепанчић, 1940)

ЛИТЕРАТУРА

- Белић, А. (1905). *Диалектологическая карта сербскога языка*. Отдѣльный оттискъ изъ „Сборника по славяновѣдѣнiю” II. Санктпетербургъ, 1–59 (с картом).
- Белић, А. (1908). О српским или хрватским дијалектима. *Глас LXXVIII*. Београд: Српска краљевска академија, 60–164.
- Белић, А. (1929). Штокавски дијалекат, у: Проф. Ст. Станојевић, *Народна енциклопедија српско – хрватско – словеначка*, књ. IV. Загреб: Библиографски завод, 1064–1077.
- Богдановић, Н., Б. Првуловић (1993). Лексика узгоја конопље и лана села Штитарца. *Прилози из фитолингвистике I*, Зборник радова/ уредник Жикица Перовић. Ниш: Филозофски факултет, 49–55.
- Влаисављевић, Ж. (1978). *Стапар: монографија*. Стапар: Месна заједница.
- Вулећић Вукасовић, В. (1899а). Биљешка о конопљи и лану у Крбави и Лици. *Босанска вила*, год. XIV, бр. 2. Сарајево, 23–24.
- Вулећић Вукасовић, В. (1899б). Биљешка о конопљи и лану у Крбави и Лици. *Босанска вила*, год. XIV, бр. 3 и 4. Сарајево, 49–51.
- Вулећић Вукасовић, В. (1909). Ткање на острву Лопуду. *Српски етнографски зборник*, Етнолошка и етнографска грађа, књ. III. Београд, 499–511.
- Zovko, I. (1915). Jemenije i drugi prekrivači. *Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena*, knj. XX, sv. 1. Zagreb, 158–159.
- Iveković, F., I. Broz (1901). *Rječnik hrvatskoga jezika*, sv. II (P–Ž). Zagreb.

- Ивић, П. (2009). *Српски дијалекти и њихова класификација*/ приредио Слободан Реметић. Сремски Карловци – Нови Сад: Издавачка књижевница Зорана Стојановића.
- Ивковић, А. (2013). *Ткачка терминологија села Скадра код Ваљева*. Осечина: Народна библиотека.
- Идвореан-Стефановић, Б. (2009). *Техника ткања ћилима код Срба у Војводини*. Нови Сад: Музеј Војводине.
- Јанков, Т. (2004). Лексика прераде вуне и конопље у селу Горње Гарје. *Лесковачки зборник XLIV*. Лесковац, 351–372.
- Караџић, В. Ст. (1818). *Српски рјечник истолкован њемачким и латинским ријечма*. У Бечу.
- Караџић, В. Ст. (1852). *Српки рјечник истумачен њемачкијем и латинскијем ријечима*. У Бечу.
- Комадинић, Г. (1986). Из ткачке лексике Горњег Драгачева, *Зборник радова Народног музеја*, бр. XVI. Ча-чак, 243–271.
- Комадинић, Г. (1992). *Ткачка лексика Драгачева*. Београд: Научна књига.
- Малуцков, М. (2003). *Ћилимарство Срба у Војводини*, Нови Сад: Музеј Војводине.
- Марковић, Ј. (2006). *Ткачка лексика југоисточне Србије*. Ниш: Филозофски факултет.
- Московљевић, М. (1938). *Дијалектолошка карта Војводине*. (П. о.: *Гласник Југословенског професорског друштва*, књ. 18, св.11–12. Београд.
- Поповић, И. (1968). *Говор Госпођинаца у светлости бачких говора као целине*. Београд: САНУ (Посебна издања, књ. CDXXV; Одељење литературе и језика, књ. 21).
- Савић, Б. (2011). Из ткачке терминологије Великог Блашка код Бањалуке. *Годишњак за српски језик и књижевност*, год. XXIV, бр. 11. Ниш: Филозофски факултет, 141–158.
- Црњак, Д., Д. Козомара (2018). Ткачка лексика Бастаса. *Зборник радова посвећен проф. др Милану Драгичевићу; (1947–2017)* приредили Драгомир Козомара, Слађана Цукут. Бања Лука: Универзитет у Бањој Луци, Филолошки факултет, 129–147.
- Шкрбина, З. (1979). Терминологија ткања и обраде лана и конопље у селима Билогоре с напоменама о локалним говорима. *Прилози проучавању језика* 15. Нови Сад: Филозофски факултет, 137–148. (www.nkns.rs/cyr/popis-nkns/staparsko/tshilimarstvo-0).

THE WEAVING LEXIS OF STAPAR (NEAR SOMBOR)

Summary

The paper presents the weaving lexis of Stapar, a village in the vicinity of Sombor. The material for this work collected in the field in conversation with four senior informants – the weavers of the famous Stapar rug, which is on the list of intangible and cultural property of the Republic of Serbia. The lexical-semantic analysis includes six semantic fields: *Loom and loom parts*, *Weaving and weaving products*, *Weaving handicrafts*, *Weaving handicraft aids*, *Weaving handicraft measures*, and *Nomina agentis*. In the age of increasing globalization, old customs are being lost, tradition is becoming less respected and trades are dying out. The importance of this work is reflected in the fact that the material was collected in an effort to preserve from the oblivion the lexis of the weaving industry in this part of Vojvodina, since the Stapar rug is one of the most famous indigenous Serbian rugs. To record and preserve the dialectical lexis relating to the cultural heritage of the Serbian people is no less significant and valuable than the preservation of that cultural property itself.

Keywords: Serbian, dialectology, weaving lexis, Stapar, Stapar rug.

Биљана Савић
Институт за српски језик САНУ, Београд
biljasa@eunet.rs
Бранкица Марковић
Институт за српски језик САНУ, Београд
brankicama@gmail.com